

УДК 371. 39

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/49-2-12>

Оксана САВЧЕНКО,

orcid.org/0000-0003-4808-5894

*голова циклової комісії філологічних дисциплін,
спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист,
викладач української мови та літератури
Кременчуцького льотного коледжу*

*Харківського національного університету внутрішніх справ
(Кременчук, Полтавська область, Україна) newspace1972@gmail.com*

Наталія КОВЕРСУН,

orcid.org/0000-0002-1146-0518

*викладач-спеціаліст,
викладач української мови та літератури
Кременчуцького льотного коледжу*

*Харківського національного університету внутрішніх справ
(Кременчук, Полтавська область, Україна) nataliakov2302@gmail.com*

Марія ШЛЕМКО,

orcid.org/0000-0002-4614-1701

*спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, викладач-методист,
викладач української мови та літератури
Снятинського фахового коледжу*

*Подільського державного аграрно-технічного університету
(Снятин, Івано-Франківська область, Україна) shlemko2021maria@gmail.com*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті охарактеризовано дефініції понять «модернізація освіти», «методичні підходи», «компетентнісний підхід», «предметні компетентності», «методи дослідження та технології навчання української мови».

Актуальність теми «Сучасні підходи до вивчення української мови в закладах фахової передвищої освіти» полягає в тому, що інтеграція і глобалізація соціальних, економічних і культурних процесів, які відбуваються в світі, перспективи розвитку української держави потребують випереджувального, глибокого оновлення системи освіти. Запровадження сучасних підходів у навчальний процес залишається ключовою проблемою теорії й практики освіти. Пошук шляхів та засобів залучення здобувачів освіти до активної освітньої діяльності пов'язаний із соціальними процесами, що відбуваються в суспільстві, із розвитком науково-технічного прогресу, з новим ставленням до пошуку інформації та здобуванням знань.

Проблеми, які спонукають нас вивчати зазначене питання, сьогодні є актуальними. Стандартами Нової української школи передбачено посилення практичного й виховного спрямування мовної освіти, формування мовно-мовленнєвої культури особистості. Перед освітою поставлено задачу щодо формування нового покоління не лише як носія знань, а як генерації з творчим мисленням, здатної до активних дій та гнучкої адаптації до мінливого середовища.

Модернізація освіти в Україні скерована не лише на зміни в змісті предметів, а й на зміни підходів до методик викладання, розширення арсеналу методичних прийомів, активізацію діяльності здобувачів освіти на уроках, наближення тем до реального життя через розгляд комунікативних ситуацій.

Поставивши перед собою мету, ми висвітлили особливості впровадження компетентнісного підходу до вивчення української мови в закладах фахової передвищої освіти; з'ясували основні характерологічні риси компетентнісного підходу, його ролі у формуванні навичок фахової комунікації. Відповідно до мети дослідження були розв'язані такі завдання: вивчити лінгвістичну, психолого-педагогічну, лінгводидактичну та методичну літературу з проблеми дослідження; дати наукове обґрунтування поняттям «підхід до навчання», «компетентнісний підхід»; окреслити наукові засади й принципи компетентнісного підходу; визначити роль і місце компетентнісного підходу в навчанні української мови; описати технології, методи, прийоми компетентнісного підходу. У процесі дослідження використовувалися такі методи: аналіз і узагальнення лінгвістичних, психолого-педагогічних та лінгво-методичних джерел; аналіз навчальних програм і підручників з української мови; синтезування результатів дослідження, визначення їх наукової новизни.

Працюючи з темою, були вивчені літературні джерела, проведені дослідження під час організації, підготовки та проведення практичних занять з навчальної дисципліни «Українська мова». Таким чином, результати роботи можуть бути використані студентами вищих навчальних закладів під час проходження практики в школі, учителями під час роботи; можуть бути використані авторами підручників; для написання методичних рекомендацій та посібників, удосконалення підготовки випускників загальноосвітніх шкіл.

Ключові слова: модернізація освіти, методичні підходи, компетентнісний підхід, предметні компетентності, методи дослідження та технології навчання української мови.

Oksana SAVCHENKO,
orcid.org/0000-0003-4808-5894
*Head of the Cycle Commission of Ukrainian and Foreign Languages,
Specialist of the Highest Qualification Category, Teacher-Methodologist,
Teacher of Ukrainian Language and Literature
Kremenchuk Flight College of Kharkiv National University of Internal Affairs
(Kremenchuk, Poltava region, Ukraine) newspace1972@gmail.com*

Nataliya KOVERSUN,
orcid.org/0000-0002-1146-0518
*Teacher-Specialist,
Teacher of Ukrainian Language and Literature
Kremenchuk Flight College of Kharkiv National University of Internal Affairs
(Kremenchuk, Poltava region, Ukraine) nataliakov2302@gmail.com*

Mariia SHLEMKO,
orcid.org/0000-0002-4614-1701
*Specialist of the Highest Qualification Category, Teacher-Methodologist,
Teacher of Ukrainian Language and Literature
Snityan Professional College State Agrarian and Engineering University in Podillia
(Sniatyn, Svano-Frankivsk region, Ukraine) shlemko2021maria@gmail.com*

MODERN APPROACHES TO THE STUDY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE HIGHER PROFESSIONAL EDUCATION INSTITUTIONS

This paper defines the following terms as “modernization of education», “methodological approaches», “competency-based approach», “subject competencies», “research methods and technologies of the Ukrainian language teaching».

The relevance of the topic «Modern approaches to the study of the Ukrainian language in higher professional education institutions» lies within the integration and globalization of social, economic and cultural processes taking place in the world, as well as the prospects of the Ukrainian State development, require anticipatory and deep renewal of the educational system. The implementation of novel approaches to the educational process is the key problem for educational theory and practice. The search for ways and means of involving students in dynamic educational activities is associated with processes that take place within society, the development of scientific and technological progress, new attitudes to information retrieval, and knowledge acquisition.

There are some important issues that incentivize us to study the above-mentioned topic. According to the standards of the New Ukrainian School, the practical and educative direction of language studies, as well as the formation of language culture of the individual should be strengthened. Education is faced with the task of forming a new generation not only as a carrier of knowledge, but as a generation with creative thinking, capable of active actions, and flexible adaptation to changing environments.

Modernization of Ukrainian education is aimed not only at changes in the content of classes, but also at changes in approaches to teaching methods with expanding the arsenal of methodological techniques, incentivizing the activity of students during classes, matching communicative topics to life situations.

Having set the objectives, we highlighted the peculiarities of the introduction of a competency-based approach to the study of the Ukrainian language in institutions of higher professional education; found out the main characteristics of the competency-based approach, its role in the formation of professional communication skills. According to the goal of the study, the following tasks have been solved: the linguistic, psychological-pedagogical, lingua didactic and methodological literature on the research problem has been studied; scientific justification for the concepts of “learning approach» and “competency-based approach» has been given; scientific principles and competency-based approach in the study have been determined; the role and place of the competency-based approach in teaching the Ukrainian language have been determined; technologies, methods and techniques of competency-based approach have been described. The following methods were used in the research process: analysis and generalization of linguistic, psychological-pedagogical and lingua-methodological sources; analysis of curricula and textbooks of the Ukrainian language, synthesis of research results, determination of their scientific novelty.

Having worked with the topic, the relevant literature sources were analyzed, the organization, preparation and conduction of the practical classes of the Ukrainian language. Therefore, the results of the study can be used by the students in higher education during their internships at school, by teachers in their work and by authors of textbooks for writing methodological recommendations and manuals, можуть бути використані авторами підручників; improve the training of secondary school graduates.

Key words: *modernization of education, methodological approaches, competency-based approach, subject competencies, research methods and technologies of the Ukrainian language teaching.*

Постановка проблеми. Сучасний підхід до навчання мови визначений основною функцією самої мови – бути найважливішим засобом спілкування, пізнання і впливу, й замовленням суспільства – сформувавши інтелектуально розвиненого випускника навчального закладу, різнобічно освічену і соціально активну особистість. Досягненню мети і розв’язанню завдань навчання української мови сприятиме використання положень взаємопов’язаних сучасних наукових підходів до навчання.

Підходи є важливою методологічною основою організації освітнього (навчального) процесу в школі та закладах фахової передвищої освіти.

С. Омельчук розглядає поняття «підхід» як найвищий щабель в ієрархії лінгводидактичних категорій, що об’єднує в собі інші категорійні поняття. Вчений визначає «підхід» як методологічну категорію лінгводидактики, що позначає складне багатовимірне явище, системну сукупність якого становлять принципи, технології, методи, прийоми, засоби й форми навчання, яке характеризується концептуальністю, процесуальністю, системністю, керованістю й дієвістю (Омельчук, 2013: 3).

Оновлена програма з української мови (для шкіл з українською мовою навчання), створена відповідно до вимог Державного стандарту, має компетентнісне спрямування, ураховує інші суспільно й життєво важливі чинники: державний статус української мови, суспільні функції мови, специфіку її як навчального предмета, що має виразні інтегративні функції, здатність різнобічно впливати на учнів, сприяти формуванню їх як особистостей, готових до активної творчої діяльності у всіх сферах життя суспільства, формувати навички самостійної навчальної діяльності, самоосвіти й самореалізації, орієнтує на сучасні організаційні форми, методи й технології навчання української мови в загальноосвітніх навчальних закладах (Жукова, 2021: 120).

Існують різні підходи в освіті: особистісно орієнтований, компетентнісний, комунікативний, гуманістичний, проблемний, когнітивний, аналітичний, креативний, гендерний, історико-психологічний, комунікаційний, духовно-зорієнтований, діяльнісний, інформаційний, особистісно-діяльнісний, розвивальний, технологічний, епістемологічний, синергетичний, системний та ін.

Але, системоутворювальними в сучасному вітчизняному освітньому (педагогічному) процесі є два підходи: особистісно орієнтований та компетентнісний (в західній педагогіці: гуманістичний та компетентнісний).

Тлумачення поняття «компетентність» у різних словниках подібні, але для «компетенції» немає єдиного тлумачення. «Компетенцію» визначають як знання та уміння у певних галузях науки, культури, техніки, а «компетентність» – як реальний вплив цих знань і відповідних умінь у конкретній роботі.

Взаємодоповнювальність, поєднання, синтез особистісного орієнтованого та компетентнісного підходів може бути значним кроком для формування парадигми освіти України на основі ідей постнекласичної філософської парадигми освіти.

Отже, проведений аналіз підходів в освіті показує їх взаємозв’язок, взаємозалежність, взаємозначеність, взаємодоповнювальність. Тому методологічною основою їх подальшого дослідження та актуалізації в педагогічну практику має бути системний підхід в освіті.

Аналіз досліджень. З огляду на актуальність проблеми компетентнісного навчання, сьогодні активно досліджуються різні його аспекти, зокрема, модернізація освіти на основі компетентнісного підходу (О. Бермус, Н. Бібік, В. Болотов, О. Волкова, Н. Галєєва, Е. Зеєр, О. Олейникова, Л. Паращенко, В. Сериков, Л. Тархан, А. Хуторський, Є. Царькова та ін.); методи реалізації компетентнісного підходу в досвіді зарубіжних країн (І. Зимня, О. Овчарук, О. Пометун та ін.); сутність компетентностей (О. Крисан, Ю. Татур, А. Хуторської та ін.); моніторинг рівнів досягнення компетентностей (Х. Кеурулайнен, О. Локшина, М. Савчин, О. Пащенко та ін.).

Мета статті – висвітлення особливостей впровадження компетентнісного підходу до вивчення української мови в закладах фахової передвищої освіти; з’ясування основних характерологічних рис компетентнісного підходу, його ролі у формуванні навичок фахової комунікації.

Виклад основного матеріалу. Перш ніж говорити про запровадження компетентнісного підходу в практику навчання в національній школі або закладах фахової передвищої освіти, необхідно розібратись у сутності ключових понять і положень такого підходу. У науці відомі спроби структурувати означені поняття, хоча однастайності у поглядах не спостерігається. Наприклад, для одних дослідників компетентність – це єдність когнітивного, предметно практичного й особистого досвіду; інші в її структурі виокремлюють мотиваційний, змістовий та процесуальний компоненти.

Компетентність – це результат набуття людиною компетенцій, які дають їй змогу якісно виконувати трудові функції, успішно засвоювати знання, взаємодіяти з іншими людьми в різних

ситуаціях, швидко адаптуватися до змін у професійній діяльності, набувати соціальної самостійності (Савченко, 2004: 36).

Упровадження компетентнісного підходу є одним із важливих концептуальних положень оновлення змісту та якості освіти. Сучасний навчальний заклад має сприяти розвиткові демократичної культури, формуванню необхідних для проживання у європейській спільноті компетентностей, політико-правових і соціально-економічних знань.

Суть компетентнісного підходу полягає у формуванні не тільки традиційних знань, умінь і навичок, а передусім у визначенні переліку корисних знань і набутті досвіду, готовності й здатності застосування їх у навчальній діяльності й за її межами.

Рівень освіченості з позицій компетентнісного підходу визначається здатністю розв'язувати проблеми різної складності на основі здобутих знань, володіти способами діяльності, що дають змогу ці знання застосовувати на практиці. Варто наголосити: знанневий компонент не ігнорується, лише змінює свій статус, адже головну увагу зосереджено не на знаннях як таких, а на корисності їх і здатності здобувача освіти використовувати у процесі розв'язання різних проблем.

У Концепції Нової української школи наголошено на тому, що кожна дитина, незалежно від її здібностей, має право на успіх в житті, максимальне розкриття власних здібностей, яке може запропонувати якісна освіта. Тому забезпечення оптимальних умов навчання, виховання та розвитку здобувачів освіти є важливим завданням сьогодення.

Компетентнісний підхід сьогодні втілює інноваційну тенденцію в розвитку освіти. Він виступає як умова і спосіб досягнення нової якості освіти, як радикальний засіб його модернізації. Реалізація компетентнісного підходу сприяє розвитку здібностей діяти в проблемних, нестандартних ситуаціях, шукати свій спосіб рішення, виробляти індивідуальний стиль діяльності. У нових умовах розвитку інформаційного суспільства виникає необхідність розроблення єдиної загальнодержавної стратегії у галузі освіти, орієнтованої на формування і розвиток у молоді навичок життя в інформаційному суспільстві (Глузман, 2009: 53).

Отже, у сучасній науці спостерігаємо стійку тенденцію утвердження не лише поняття «компетентнісний підхід», а й осмислення його сутності, адже реалізація цього підходу ґрунтується на розумінні, що прогрес людства залежить не стільки від економічного зростання, скільки від рівня розвитку особистості. Сучасні концепції педагогічної освіти базуються на ідеях розви-

тку людських ресурсів та саморозвитку освітніх інституцій і суб'єктів педагогічного процесу.

Компетентнісний підхід до навчання мови, спрямований на розвиток базових предметних компетенцій мовної особистості здобувача освіти, передбачає створення внутрішніх мотивів, що визначають готовність його до такої навчально-пізнавальної діяльності, в основі якої лежать компетентності; формування розуміння суті мовних компетентностей як мети-результату мовної освіти; вироблення суб'єктивного досвіду застосування предметних компетенцій під час мовленнєвих завдань у різних навчальних і життєвих соціально-комунікативних ситуаціях; використання рефлексії, аналізу власної навчальної діяльності і її результатів.

В основу Програми для загальноосвітніх навчальних закладів з української мови покладено комунікативно-функціональний підхід, згідно з яким пріоритетним є розвиток умінь і навичок мовленнєвої діяльності, а робота з вивчення мовної теорії, формування знань та вмій із мови підпорядковується інтересам розвитку мовлення.

Компетентнісний підхід до навчання української мови орієнтує викладача закладу фахової передвищої освіти на використання перспективних технологій, на добір ефективних методів формування національно свідомої компетентної мовної особистості.

Готуючись до занять української мови, викладач має визначити компетентності, які мають бути сформовані в процесі навчання, а саме: мовленнєва, мовна (лінгвістична), лексична, граматична, орфографічна, орфоепічна, семантична, функціональна, стилістична, риторична, інтелектуальна, креативна (Горошкіна, 2015: 32).

Відомо, що мовлення існує в усній та писемній формах. У писемному мовленні поряд з іншими визначальними є дотримання орфографічних, пунктуаційних норм, бо правописні закони обов'язкові для всіх громадян держави, ніхто не має права видозмінювати усталене написання.

Суворі практика нашого життя також доводить, що без сформованих орфографічних навичок та вмій їх застосовувати на практиці сучасний випускник відчуває труднощі при складанні випускних іспитів та ЗНО. З огляду на це проблема підвищення орфографічної, пунктуаційної грамотності хоч і не є новою, але залишається актуальною, проте на разі потребує комплексного системного підходу.

На практичних заняттях із української мови викладачі Кременчуцького льотного коледжу ХНУВС учать курсантів і студентів не тільки змістовно, логічно висловлювати думки, а й виро-

бляти необхідні навички грамотного письма, постійно працюють над удосконаленням орфографічних та пунктуаційних умінь і навичок. Під час роботи надають перевагу не зазубрюванню здобувачами освіти матеріалу, а його усвідомленню, а отже – вмінню застосовувати на практиці, адаптувати до вимог життя, як того вимагає компетентнісний підхід.

Розвиток мовлення здобувачів освіти – це вся робота, що проводиться словесником для того, щоб студенти та курсанти опанували мовні норми, а також уміння висловлювати свої думки в усній та письмовій формі.

Розвиток мовлення є складовою частиною формування мовної особистості. Не можна визнати людину грамотною доти, поки вона не виявить грамотність у власному мовленні. Показником мовленнєвого розвитку курсантів і студентів є їхні усні та письмові висловлювання, передусім самостійні творчі роботи. Так, у творі виявляється комплекс найрізноманітніших мовних умінь і навичок користуватися наявним запасом слів, правильно будувати різні за структурою речення та доцільно використовувати їх на практиці.

Як засіб підвищення грамотності здобувачів освіти можна використовувати навчальне редагування. Редагування як навчальна вправа полягає в тому, що курсанти та студенти, проаналізувавши вихідний матеріал, уносять у нього певні зміни з урахуванням найрізноманітніших факторів. Також необхідно формувати уміння бачити допущені помилки та вміти їх виправляти, не допускаючи у власному мовленні. Явище білінгвізму, вживання кальок, суржик – це реалії сьогодення. Діти не повинні бути байдужими до свого мовлення, а й до мовлення оточення. «Виправ помилку», «Відредагуй», «Переклад з української на... українську» – це ті вправи, які важливо використовувати на заняттях словесності (Груба, 2019: 68).

Варто використовувати різні види диктантів: словникові диктанти, самодиктанти, пояснювальні диктанти, коментовані диктанти, диктант із завданням, диктант за аналогією, вибірковий диктант, акродиктант, диктант-переклад, мовно-літературний диктант, тлумачний диктант, диктант-тест, творчий диктант-вікторина, літературний диктант. Такі види роботи дають змогу і повторити, і перевірити засвоєне, а ще одночасно оцінити кожного здобувача.

На практичних заняттях також використовуємо нестандартні форми роботи. До них належать ігри, шаради, розв'язування кросвордів, відгадування загадок, мовні та літературні аукціони, асоціативні рядки, вправи з ключем. Такі завдання сприяють розвитку в здобувачів освіти інтересу

до вивчення тієї чи іншої теми, легшому й швидшому засвоєнню правил.

Крім того, для формування комунікативних умінь здобувачів освіти потрібна раціональна система завдань, яка забезпечить процеси навчання мовлення і буде побудована на текстовій основі, оскільки на будь-якому тексті (висловленні) вирішується комплекс завдань, що стосуються передусім змісту, композиції і мовного його оформлення. Для їх розв'язання слід залучати такі завдання і види робіт, які сприяли б розвитку певного комунікативного вміння. Серед них слід відзначити такі, як: складання конспектів, рефератів, бібліографії, написання статей, анотацій, рецензій на почуте і прочитане, інтерв'ю, портретних нарисів, резюме; підготовка повідомлень, доповідей на лінгвістичні, морально-етичні, суспільні теми, виступів у науковому стилі та їх оцінкою, на зборах, семінарах; написання творів-описів, творів-роздумів, переказів (докладні, стислі, з творчим завданням), редагування висловлювань; конструювання діалогів і полілогів, дискусій; моделювання ситуацій тощо.

Висновки. Сучасна педагогічна наука намагається сформувати методологічні засади розвитку освіти (сформувати парадигму освіти) в рамках дослідження освітніх підходів.

Наразі суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти у виконанні соціальних, виробничих і економічних завдань, які потребують розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, умінь самостійно здобувати нові знання й розв'язувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства.

Масштабність поставлених сучасним суспільством проблем різко загострює актуальність саме проблеми компетентності в педагогічній і психологічній науках. Помітна світова тенденція до виокремлення зусиль і досягнень кожної особистості. Компетентнісний підхід стає інструментом формування компетентного здобувача освіти, наголошує на здатності використовувати здобуті знання й передбачає, що учень, студент чи курсант набуває вміння діяти в ситуаціях активного вибору.

Нині компетентнісний підхід розглядається як сукупність загальних принципів визначення цілей освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу й оцінки освітніх результатів.

Аналіз багатьох освітніх систем свідчить, що орієнтація на компетентнісний підхід є одним зі шляхів оновлення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх із сучасними потребами інтеграції до світового освітнього простору.

Отже, виходячи з практичної діяльності та виконаного аналізу, вважаємо, що компетентнісний підхід є вузьким для впровадження в освіту й має бути доповнений ширшим підходом особистісно зорієнтованої освіти та комунікативним підходом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глузман О. В. Базові компетентності: сутність та значення в життєвому успіху особистості. *Педагогіка і психологія*. 2009. № 2. С. 51–61.
2. Груба Т. Сучасні підходи до формування мовної особистості учнів на уроках української мови (профільний рівень). *Науковий вісник МНУ імені В.О.Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2019. № 1 (64). С. 65-71.
3. Омельчук С. «Підхід до навчання» як базова категорія сучасної лінгводидактичної науки. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 2. С.2–8.
4. Практикум з методики навчання мовознавчих дисциплін у вищій школі: навч. посіб. / О. М. Горошкіна, С. О. Караман, З. П. Бакум, О. В. Караман, О. А. Копусь; за ред.О. М. Горошкіної та С. О. Карамана. К.: «АКМЕ ГРУП», 2015. 250 с.
5. Проблеми та шляхи реалізації компетентнісного підходу в сучасній освіті: матеріали II Міжнародної науково-методичної конференції, 20-21 травня 2021 року / за заг. ред. О.А. Жукової, А.І. Комишана. Харків: ФОП Бровін О.В., 2021. 252 с.
6. Савченко О. Я. Уміння вчитися як ключова компетентність загальної середньої освіти. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи. Бібліотека з освітньої політики / за заг. ред. О. В. Овчарук. К. : К.І.С., 2004. С. 34–52.

REFERENCES

1. Hluzman O.V. Bazovi kompetentnosti: sutnist' ta znachennya v zhyttyevomu uspihku osobystosti. *Pedahohika i psykholohiya*. [Basic competencies: their essence and significance in the life success of an individual. Pedagogy and psychology], 2009. № 2. p. 51–61. [in Ukrainian].
2. Hruba T. Suchasni pidkhody do formuvannya movnoyi osobystosti uchniv na urokakh ukrayins'koyi movy (profil'nyy riven'). *Naukovyy visnyk MNU imeni V.O. Sukhomlyns'koho. Pedahohichni nauky*. [Modern approaches to the formation of students' language personality in the Ukrainian language lessons (profile level). Scientific Bulletin named after V.O. Sukhomlinsky. Pedagogical sciences], 2019. № 1 (64). p. 65-71. [in Ukrainian].
3. Omelchuk S. «Pidkhid do navchannya» yak bazova katehoriya suchasnoyi lindhvodydaktychnoyi nauky. *Ukrayins'ka mova i literatura v shkoli*. [«Approach to learning» as a basic category of modern lingua didactic science. Ukrainian language and literature at school], 2013. № 2. p. 2–8. [in Ukrainian].
4. Praktykum z metodyky navchannya movoznavchykh dystsyplin u vyshchiy shkoli: navch. posib. [Workshop on methods of teaching linguistic disciplines in higher education: textbook], 2015. 250 pp. [in Ukrainian].
5. Problemy ta shlyakhy realizatsiyi kompetentnisnoho pidkhodu v suchasniy osviti: materialy II Mizhnarodnoyi naukovometodychnoyi konferentsiyi, 20-21 travnya 2021 roku / za zah. red. Zhukovoi, A.I. Komyshana [Problems and ways of realization of the competency-based approach in modern education: materials of the II International scientific-methodical conference, May 20-21, 2021 / for the general. ed. Zhukovoi, A.I. Komyshana]. Kharkiv: FOP Brovin O.V., 2021. 252 pp. [in Ukrainian].
6. Savchenko O.Ya. Uminnia vchytysia yak kliuchova kompetentnist' zahal'noyi seredn'oyi osvity. *Kompetentnisnii pidkhid u suchasniy osviti: svitovyy dosvid ta ukrayins'ki perspektyvy*. Biblioteka z osvith'oyi polityky / za zah. red. O. V. Ovcharuk. [Ability to learn as a key competence of secondary education. The competency-based approach in modern education: world experience and Ukrainian perspectives. Library of Educational Policy / for the general. ed. O. V. Ovcharuk]. K. : K.I.S., 2004. p. 34–52. [in Ukrainian].